

Rapport om befolkningens helsekompetanse:

En tredel forstår ikke helseinformasjonen

33 prosent av befolkningen ser ut til å mangle sentrale ferdigheter for å kunne forholde seg til og bruke helseinformasjon for å kunne ta vare på egen helse, sier sykepleier og førsteamanuensis Hanne Søberg Finbråten ved Høgskolen i Innlandet.

Hesledirektoratet, i samarbeid med OsloMet og Høgskolen i Innlandet, la 25. januar frem Norges første rapport om befolkningens helsekompetanse.

Rapporten er et første skritt i oppfølgingen av regjeringens *Strategi for å øke helsekompetansen i befolkningen (2019–2023)*.

Rapporten er skrevet på oppdrag fra Helse- og omsorgsdepartementet og er et ledd i samarbeidet med nettverket Action Network on Measuring Population and Organisational Health Literacy (M-POHL) og gjennomføringen av Health Literacy Population Survey 2019–2021 (HLS19).

Rapporten presenterer et overordnet bilde av den norske befolkningens selvrapporterte helsekompetanse, herunder digital helsekompetanse, kompetanse i å navigere i helsevesenet, og ferdigheter i å kommunisere med helsepersonell. I tillegg belyses sammenhenger mellom befolkningens helsekompetanse og helsekostnader, produktivitet og samfunnsøkonomi.

Mange forstår ikke helseinformasjonen

Hver tredje person i Norge forstår lite av det de får vite om egen helse, er en av konklusjonene i rapporten. Og nesten halvparten klarer ikke å vurdere informasjonen de får om helsespørsmål. Det gjelder også informasjon om pandemien.

– Man tror folk forstår mer enn det de gjør, sier professor og forskningsleder Kjell Sverre Pettersen ved OsloMet til NRK. Han har ledet

Noen av hovedfunn i undersøkelsen om befolkningens helsekompetanse:

- En av tre (33 prosent) har mangelfull kompetanse om helse.
- Over halvparten (52 prosent) kan ikke nok om å finne frem i helsevesenet.
- Fire av ti (44 prosent) synes det er vanskelig å vurdere fordeler og ulemper ved ulike behandlinger
- En av fire (26 prosent) vet for lite om hvordan de skal forebygge sykdom.
- En av fem (22 prosent) har for lav kompetanse om helsetjenester.
- En av ti (10 prosent) synes det er vanskelig å forstå hvorfor de eller familien deres kan trenge vaksiner.

arbeidet med å kartlegge helsekompetansen i befolkningen. 6 000 personer har deltatt i undersøkelsen.

Pettersen mener det er overraskende mange som har problemer med å vurdere det som sies. Han er sikker på at det er mange som heller ikke forstår informasjon som gis om pandemien.

– Når myndighetene gir informasjon om pandemien, er det ganske sikkert mange som ikke forstår det de sier, sier Pettersen. Han mener fagfolk bruker et stammespråk som kan være vanskelig å forstå.

– Fagfolk bruker gjerne et eget stammespråk som kompliserer og gjør det utilgjengelig. De bruker tall og presenter slik at mange faller av, sier Pettersen.

Store deler av befolkningen strever også med å vurdere helseinformasjon kritisk.

– Det er grupper som ikke er i stand til å henge med i svingene, sier Pettersen. Mange kan bli et lett bytte for ikke-vitenskapelige helsepåstander fordi det er enklere å forstå, mener han.

– Det er spesielt viktig nå med tanke på pandemien og vaksineringsprogrammet, sier han.

Han peker på at det er en del feilaktige forestillinger om hvordan vaksinene virker og ikke virker, og at det er mer oppmerksomhet rettet mot bivirkninger enn virkninger.

Funnene i denne undersøkelsen er ekstra interessante nå når det er så viktig at myndighetene når frem med helseinformasjon, sier Kjell Sverre Pettersen.

Manglende digital kompetanse

Undersøkelsen har også målt *digital helsekompetanse*. Med det menes hvor god man er til å søke, bruke og forstå informasjon på digitale plattformer.

Resultatet viser at det er flere eldre og syke personer som har vanskeligheter med å motta og forstå digital informasjon.

Det er også forskjell på kvinner og menn, og de med lav utdanning sliter mest.

Pettersen mener det er viktig at fagmiljøene nå finner ut hvordan de skal tilrettelegge informasjon bedre, særlig med tanke på de gruppene som sliter mest med å forstå.

Farlig tolkning

Under fremleggningen av rapporten om helsekompetanse, sa Pettersen at det er farlig å tolke funnet i rapporten som om det alene er

You are viewing Teknisk administrator: April S...s screen View Options

Oystein Guttersr...

Har befolkningen tilstrekkelig helsekompetanse?

- Hvor **tilrettelagte** helsetjenestene og -informasjon er, avgjør om brukerens kompetanse er tilstrekkelig
- Personer «har ikke» for lav eller for svak helsekompetanse
- Må ses opp mot **forventninger** til brukere av helsetjenestene

Meld. St. 34 (2015-2016) Verdier i pasientens helsetjeneste – Melding om prioritering

Pasienten har rett til, og skal settes i stand til, å være med å **velge forsvarlige og prioriterte undersøkelser og behandlinger**. Den enkelte pasient vet selv best hvordan hun eller han vil leve sitt liv, og vet selv hvilke hensyn som bør vektlegges i **valg mellom ulike behandlinger**. «Ingen beslutninger om meg, uten meg» er grunnleggende i pasientens helsetjeneste. Brukere og pasienter må involveres i utformingen av prioriteringer i helsetjenesten på alle nivåer.

1/3 kan mangle sentrale kunnskaper og ferdigheter for å realisere f.eks. «pasientens helsetjeneste»

Audio Settings ^ Chat Raise Hand Q&A Leave

En tredel av befolkningen kan mangle kunnskapen som skal til for å velge mellom mer og mindre avanserte helsetjenester.

pasientens feil at de ikke forstår helseinformasjon.

– En følge av denne helsekompetansekartleggingen om at mange pasienter uansett tilnærming ikke forstår det helsepersonell formidler til dem, kan føre til en slags «victim-blaming»: at pasienten selv er skyld i sin uhelse eller sykdom. Dette blir helt feil,

og det er det viktig å understreke. Man skal hjelpe de svakeste å forstå, ikke gi enkeltpersoner ansvaret og skylden.

– Den overordnede konklusjonen er derfor at helsepersonell og myndigheter bør tilpasse helseinformasjon og helsekommunikasjon til pasientens eller klientens kartlagte helsekompetanse. Man bør dessuten være

varsom med å vektlegge at hver og en av oss har «ansvar for egen helse», ettersom man vet at de med mangelfull helsekompetanse kan ha vanskeligheter med å ta adekvate helsevalg, sa Pettersen i oppsummeringen av rapporten.